

ՏԱՐԵՐԻ ՍԱՆՁՍՀԱՐՈՒՄԸ

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԶԵՌՆԱՐ-
ԿՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Հայտնի բան է, որ ամբողջ հերթափոխի ընթացքում աշխատանքի արտադրողականությունը նույնը չէ: Սկզբում աշխատանքի տեմպը ցածր է, այնուհետև բանվորն «աշխուժանում է», և արտադրանքն անհրաժեշտ մակարդակին է հասնում: Ընդմիջմանը մոտ ժամին այն նորից անկում է ապրում: Ընդմիջումից հետո ամեն ինչ նորից կրկնվում է. «աշխուժացում», ինտենսիվ շրջան, անկում: Սա տեղի է ունենում ոչ միայն աշխատանքային մեկ օրվա, այլև ամբողջ շաբաթվա շրջանակներում: Երկուշաբթին ու շաբաթը համեմատաբար ցածր արտադրողականության օրեր են:

Այդ երևույթներն իրենցից ներկայացնում են ալիքաձև մի կոր: Կարելի՞ է արդյոք այն «ուղղել», կամ գոնե առավելապես մոտեցնել ուղղին: Այլ կերպ ասած հնարավոր է արդյոք աշխատանք առանց արտադրողականության խիստ տատանումների:

Պարզվում է, որ հնարավոր է... երաժշտության օգնությամբ: Նրա էմոցիոնալ ազդեցությունը մարդու հոգեբանության վրա ՍՍՌՄ-ի, ԱՄՆ-ի, Կանադայի, Ֆրանսիայի, ԳՖՌ-ի մասնագետներին ստիպեց երաժշտությունն օգտագործելու որպես կարգավորիչ միջոց: Հնարամտորեն ընտրված երաժշտությունը «մոբիլիպացնող» ազդեցություն է ունենում. նյարդերի լարվածությունը թուլանում է, աշխատանքի միօրինակությունից առաջացած հոգնածությունը՝ վերանում:

Երաժշտական ծրագրերի ընտրության համար ղեկավարվում են մի շարք գործոններով:

Ոչ բարդ աշխատանքների համար ընտրվում է ավելի եռանդուն երա-

Գ. Ա. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄՅԱՆ

Հորդ անձրևների ժամանակ, մանավանդ երբ այն համընկնում է ձյան հալոցքին, վարարում են գետերն ու սուռները և դուրս գալով ափերից, լցվում դաշտերն ու հովիտները:

Ի՞նչ ավերածություններ առաջ է գործում հեղեղը. մի տեղ ողողում է գետափն ու նրա վրա եղած կառույցները, մի այլ տեղ ավազով ծածկում պիտանի և բերրի հողերը:

Մարդու պայքարը ջրի բմայրների դեմ, նրան սանձահարելը և իր կարիքների համար առավել նպատակահարմար ու արդյունավետ ձևով օգտագործելը շատ հին պատմություն ունի:

Պայքարի նախնական միջոցները խիստ պասսիվ են եղել՝ երկայնական ափապաշտպան պատեր, լայնական խթաններ, խոշոր քարաբեկորային լիցքեր և այլն:

Վերջին տասնամյակներում լայնորեն կիրառվում է ջրի բնական հոսքի կարգավորումը ջրամբարների օգնությամբ:

Ջրամբարները նվազեցնելով ջրի հոսքի մեծությունը վարարումների ժամանակ, մի կողմից կարող են կանխել ափերի ողողումը, մյուս կողմից, հեղեղի ժամանակ կուտակելով գետի բնական հոսքը՝ ջուր տալ սպառողներին մնացած ժամանակամիջոցում:

Համաշխարհային պրակտիկայում քիչ չեն ըստորերկրյա, բնական և արհեստական ջրամբարների օգտագործման օրինակներ: (Կալիֆոռնիայի նահանգի, աշխարհահռչակ ալգիների ջրումը):

Արհեստական ստորերկրյա ջրամբարները մեղանում դեռևս կիրառություն չեն գտել, չնայած նրանց բացահայտ առավելությունը սովորական լեռերկրյա ջրամբարների նկատմամբ:

Դրա լավագույնն ապացույցն է Արարատյան դաշտի տակ տեղավորված բնական ջրամբարը, որն արդեն մասամբ օգտագործվում է ոռոգման և ջրամատակարարման նպատակներով, իսկ հետագայում կօգտագործվի ավելի մեծ չափերով:

Սակայն ջրամբարների կառուցումն ամենուրեք հնարավոր և նպատակահարմար չէ, ուստի դա հեղեղի դեմ պայքարելու միակ միջոց լինել չի կարող:

Վերջերս տարածում են ստացել պրոֆ. Ալթունինի, ինժեներ Խերխենուլիձեի և ուրիշների կողմից մշակված լայնական միջանցիկ խթանները: Սակայն փորձը ցույց է տալիս, որ սրանք տեականորեն չեն կարող ապահովել գետափի կայունությունն ու անխախտելիությունը, իսկ ափի մեկ զծային մետրի ամրացման արժեքը համեմատաբար բարձր է:

Մեզանում լայն տարածում է գտել նաև լայնական խուլ խթանը: Բայց նա էլ իր պարզության հետ մեկտեղ ունի մի մեծ թերություն: Բանը նրանումն է, որ լայնական խթանները տեղադրում են ողողվող ափի երկայնքով, և նրանց միջև տեղ-տեղ թողնում խթանի երկարության եռապատիկի չափ միջխթանային տարածություն: Խթանի զլխամասը շրջանցող հոսանքը, հունի նեղացման պատճառով ուժեղ ողողման է ենթարկում հիմնատակը և խթանի շրջման ու փլուզման պատճառ դառնում:

Մեր մշակած ափապաշտպան նոր կառուցվածքը, որն անվանել ենք միջանցիկ լայնական խթան հիդրավլիկ դիմապատով, իր աշխատանքի բնույթով ակտիվ կառուցվածք է: Նրա առափնյա մասը խուլ է և մխրճված է ափի մեջ աչնպես, որ կանխվի հոսանքի շրջանցման վտանգը նրա արմատամասից:

Գետի հունի մեջ մտած մասը միջանցիկ է և բաղկացած իրարից որոշակի հեռավորության վրա գտնվող շեղորեն տեղադրված պատերից: Այս

* Այս կառուցվածքի համար հողվածագրին, ինչպես նաև Ռ. Ս. Խաչատրյանին, Ռ. Ա. Մարտիկյանին և Կ. Ք. Քաշիքեմանյանին գյուտարարության և ռաջինալիզատորության կոմիտեի կողմից տրված է հեղինակային գյուտարարական վկայագիր:

ժըշտություն, իսկ այն աշխատանքի համար, որն ավելի մեծ ուշադրություն ու լարվածություն է պահանջում՝ հանգիստ, չեզոք ծայնային ֆոն: Երաժշտական նյութեր ընտրելու համար կարևոր է նաև երաժշտության բարձրությունը:

Ֆրանսիական մասնագետները շատ հետաքրքիր տվյալներ են բերում այդ կապակցությամբ: Հետաքրքրական են նաև ամերիկյան «ստանդարտ լուսիվերսիտի պրես» բյուլետենում բերված դիտողությունները. մեկժամյա երաժշտական տրանսլացիայի ընթացքում արտադրողականությունը միջին հաշվով բարձրանում է 12—14 տոկոսով, երկժամյայի դեպքում 11: Երաժշտության հետագա երկարաժամյա արտադրողականության աճը հաւցե-նում է անկման, իսկ արդեն հինգ-ժամյա հաղորդումը հավասարվում է աշխատանքի արտադրողականության չորս տոկոս աճին:

Հաղորդումների «ընդհատվող» գրաֆիկը երաժշտական հաղորդումներից ամենառացիոնայն է: Նրա ընդհանուր տևողությունը հերթափոխի ընթացքում 1,5—2 ժամ է: Հաղորդումներն սկսվում են աշխատանքային օրվա սկիզբն ազդարարող ավղանշանից 5—10 րոպե առաջ և աշխատանքն սկսվելուց հետո շարունակվում է 5—10 րոպե:

Աշխատանքն սկսվելուց երկու ժամ հետո և մոտավորապես նույնընթաց ժամանակ էլ կեսօրյա ընդմիջումից հետո, այսինքն լարված աշխատանքի ամենամեծ անկման շրջանում երաժշտությունը մոթիլիվացնում է բանվորի ուժը և միաժամանակ հանգստացնում նրան: Երաժշտական հաղորդման բնույթը դառնում է հանգիստ, ֆոնային:

Երաժշտությունը բանվորական կահավորանքը դարձնում է աչելի հանելի, բարձրանում է բանվորների տրամադրությունը, աշխատանքը՝ թեթևանում: Դա առանձնապես կարևոր է գիշերային հերթափոխության ձեռնարկությունների համար: